

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я
ЛЮДИНИ**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до атестаційного екзамену
з дисципліни **«Шкільний курс «Захист України» та методика
його навчання»**

для студентів освітнього ступеня «бакалавр»,
спеціальності: 014 Середня освіта,
предметна спеціальність: 014.11 Фізична культура,
освітньої програми: Середня освіта: фізична культура. Захист Вітчизни.

Методичні рекомендації для підготовки до атестаційного екзамену з дисципліни «Шкільний курс «Захист України» та методика його навчання» по кафедрі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

Укладач:

В.В. Сілаєв – викладач кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Рецензенти:

Б.А. Максимчук - доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

О.А. Баштовенко – кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Схвалено на засіданні кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини

Протокол № 7 від «12» березня 2024 року.

Завідувач кафедри

доц. Баштовенко О.А.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для підготовки до атестаційного екзамену
по кафедрі фізичного виховання, спорту та здоров'я людини
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

I. ПІДГОТОВКА ДО АТЕСТАЦІЙНИХ ЕКЗАМЕНІВ.

1.1. Вихідні положення Стандарту вищої освіти МОН України про атестаційний екзамен.

Як визначено в Законі України «Про вищу освіту» атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестація здобувачів вищої освіти – бакалаврів в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Положення про організацію освітнього процесу в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті», галузевих стандартів освіти та інших нормативних актів України з питань освіти.

Підсумкова атестація студентів які навчаються за освітніми програмами підготовки бакалаврів проводиться в Університеті в формі атестаційного екзамену.

Відповідно до Стандартів вищої освіти МОН України у Ізмаїльському державному гуманітарному університеті вибрано структуру завдань атестації випускників згідно з наступним варіантом:

– для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності: 014 Середня освіта, предметної спеціальності: 014.11 Фізична культура – атестаційний екзамен з «Шкільний курс «Захист України» та методика його навчання»

1.2. Цілі і функції атестаційного екзамену.

Атестаційний екзамен повинен визначати рівень засвоєння студентами матеріалу наведеного вище фахової дисципліни. Атестаційний екзамен є важливим завершальним етапом у підготовці фахівця. Мета екзамену полягає не лише у перевірці знань випускників, їх готовності до практичної діяльності за спеціальністю, але й у стимулюванні їх подальшого саморозвитку й самовдосконалення. Планомірна самостійна робота студентів, особливо під час підготовки до атестаційного екзамену, допомагає систематизувати, глибше осмислити і закріпити знання, отриманні в процесі вивчення тієї чи іншої дисципліни.

Атестаційний екзамен є продовженням навчально-виховного процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки бакалаврів.

Цілі атестаційного екзамену зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня фахових знань, отриманих студентом протягом навчання.

Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій.

Атестаційний екзамен виконує ще й важливу виховну функцію, яка виявляється у вмінні студента самостійно, логічно й послідовно висловлювати свої професійні переконання, здійснювати самоконтроль та критично оцінювати власні знання і навички.

Атестаційний екзамен за умов всебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід та недоліки в організації, змісті й методиці викладання фахових дисциплін, а також самостійної роботи студентів.

Все це дає можливість визначити конкретні заходи щодо удосконалення викладання, накреслити шляхи поліпшення взаємозв'язку та спадкоємності у їх викладанні.

1.3. Загальні вимоги до організації атестаційного екзамену.

Організаційна підготовка до атестаційного екзамену проводиться згідно з розпорядженням ректору університету. Кафедра фізичного виховання, спорту та здоров'я людини разом з навчальним відділом, деканатом педагогічного факультету організують підготовку до атестаційного екзамену за заздалегідь розробленим планом.

Для підготовки і складання атестаційного екзамену виділяється не менше п'яти навчальних днів, протягом яких організується проведення групових та індивідуальних консультацій.

1.4. Формування Екзаменаційної комісії (ЕК)

Прийом атестаційного екзамену здійснюється Екзаменаційною комісією, яка формується щорічно на період проведення екзамену в межах Екзаменаційної комісії за спеціальністю з числа професорсько-викладацького складу кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини у кількості чотирьох осіб на чолі з головою – висококваліфікованим фахівцем в області фізичної культури, фізичного виховання та спорту, який має вчений ступінь доктора педагогічних наук та звання професора. Персональний склад комісії затверджується ректором університету не пізніше як за місяць до початку атестаційного екзамену. Голова Екзаменаційної комісії з атестаційного екзамену затверджується ректором за узгодженням з деканом, навчальним відділом.

1.5. Про перелік документів та їх підготовка для атестаційного екзамену

У Екзаменаційну комісію до початку атестаційного екзамену подаються такі документи:

- наказ ректора (декана педагогічного факультету) про допуск студентів до державного екзамену;

- довідка про виконання студентами навчального плану й отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, курсових робіт тощо.

Для оформлення протоколів Екзаменаційної комісії призначається секретар.

1.6. Розклад атестаційного екзамену та формування складу екзаменаційних студентських груп

Розклад атестаційного екзамену складається деканатом педагогічного факультету разом з навчальним відділом університету, затверджується проректором з навчальної та науково-педагогічної роботи і доводиться до відома всіх учасників атестаційного екзамену не пізніше як за місяць до його початку.

Списки навчальних груп складаються деканатом відповідно до затвердженого розкладу. Кожна ЕК приймає за день тільки одну екзаменаційну групу (не більше 14ти чоловік).

Для складання атестаційного екзамену навчальним відділом спеціально виділяються і закріплюються за ЕК постійна аудиторія.

1.7. Методика проведення консультацій (індивідуальних і групових)

Під час підготовки до екзамену велику роль відіграють консультації. Зазвичай кожній групі дають одну передекзменаційну консультацію.

Консультація має установчий характер. Тому вона організується для потоку студентів на самому початку тритижневого терміну, виділеного для підготовки й складання екзамену.

На консультації пропонуються методичні рекомендації з організації самостійної роботи в період підготовки до екзамену.

На консультації викладач розповідає студентам:

- про принципи групування питань в екзаменаційних білетах;
- про місце (аудиторії), час та порядок проведення екзамену;
- про режим роботи в дні підготовки до екзамену;
- про методичні вказівки до підготовки і проведення екзамену.
-

Консультація має на меті надати студентам допомогу у вивченні нових і найбільш складних питань фахових дисциплін. Ця консультація проводиться напередодні екзамену для окремої групи студентів.

Викладач рекомендує студентам заздалегідь сформулювати питання, на які вони бажають отримати додаткові пояснення. Це, зрозуміло, не виключає можливості для кожного студента задавати свої питання під час проведення консультації. Доцільно також на консультації проаналізувати найбільш поширені помилки, які допускали студенти в попередніх групах на екзамені.

Консультацію можна проводити у формі «круглого столу» за участю викладачів, які входять до складу Державної екзаменаційної комісії.

1.8. Методичні рекомендації з підготовки екзаменаційних питань

Підготовка і формування екзаменаційних білетів є одним з найбільш складних і відповідальних питань. При їх формуванні можна користуватися двома різними підходами.

Перший полягає у збереженні специфіки дисципліни. Це полегшує вирішення організаційних моментів: питання оглядових лекцій, проведення консультацій, підведення підсумків екзамену тощо. Але можливе дублювання окремих питань.

Другий підхід – комплексний, системний, являє собою синтез усіх наскрізних проблем фахової підготовки. У цьому випадку екзаменаційні питання повинні формуватися на засадах методологічного їх значення, актуальності з погляду на сучасні вимоги. Безумовно, за таким підходом частина питань може залишитися поза увагою укладачів екзаменаційних білетів. Тому доцільно включати їх в білети як самостійні питання.

1.9. Підготовка та характер екзаменаційних білетів

Іспит проводиться за білетами, складеними відповідно до програми атестаційного екзамену. Кожний білет складається з **трьох** питань, що дає змогу перевірити знання студентів з дисципліни «Шкільний курс «Захист України» та методика його навчання» Білети затверджуються завідуючою кафедрою фізичного виховання, спорту та здоров'я людини, головою атестаційної комісії та екзаменатаром.

II. ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

2.1. Вихідні умови Тимчасового положення атестаційного екзамену

До атестаційного екзамену допускаються студенти, які закінчили вивчення всіх теоретичних дисциплін, склали всі заліки й іспити згідно з навчальним планом бакалавра.

Атестаційний екзамен проводиться письмово або усно у формі відповідей на питання білета.

Атестаційний екзамен проводиться на відкритому засіданні комісії за наявності не менше трьох її членів; на засіданні комісії можуть бути присутні представники ректорату, деканатів.

Тривалість атестаційного екзамену за фахом одного студента – не більше 30 хвилин. Тривалість засідання Екзаменаційної комісії не повинна перевищувати шести годин на день.

2.2. Методичні поради студенту з підготовки відповідей на питання

екзаменаційного білета

Отримавши екзаменаційний білет, студент знайомиться із змістом питань, визначає місце кожного з них у загальній структурі фахової підготовки.

Визначивши логіку відповіді на питання, потрібно скласти розгорнутий план відповіді у формі окремих тез, враховуючи при цьому зміст відповідних першоджерел та новітніх досягнень з шкільного курсу «Захисту України» та методик його навчання. Важливо також визначити для себе категоріальний апарат, на основі якого буде розглядатися зміст питання.

У разі сумніву щодо розуміння сформульованих у білеті питань, студент має право звернутися за поясненням до екзаменаційної комісії.

2.3. Про форму проведення атестаційного екзамену

До початку екзамену група студентів, які складають його за розкладом у цей день, запрошується в аудиторію, де відбувається засідання ЕК.

Голова комісії вітає студентів з початком атестаційного екзамену, знайомить їх зі складом ЕК і коротко пояснює порядок її роботи.

Враховуючи режим роботи комісії, до екзамену запрошуються одночасно не більше 14-ти студентів. Кожному з них для підготовки відповідей виділяють окремий стіл. Необхідні записи студент робить на стандартних аркушах, що видаються комісією.

Кульмінаційна частина екзамену – заслуховування комісією відповідей студента. Якщо останній відхиляється у бік від сформульованих у білеті питань, голові комісії необхідно спрямувати відповідь студента у правильному напрямі. Члени комісії, з дозволу голови ЕК, мають право задавати уточнюючі й додаткові питання. Методично доцільно задавати питання після відповідей студента на всі питання екзаменаційного білета.

Якщо студент допускає у відповіді помилки, його треба негайно виправляти. При необхідності можна супроводжувати свої зауваження короткими поясненнями, щоб запобігти можливим повторенням аналогічних помилок у наступних відповідях студента.

Додаткові питання члени комісії задають на державному екзамені за таких обставин:

- відповідь студента не достатньо повна, позбавлена логічності й визначеності;
- у відповіді допущені суттєві помилки;
- виникають сумніви в оцінці знань студента.

Уточнюючі й додаткові питання треба чітко сформулювати. Члени комісії повинні пам'ятати про необхідність підтримки на екзамені невимушеної, доброзичливої обстановки, яка сприятиме спокійній підготовці студентів до відповідей.

Разом із тим важливо органічно поєднувати на атестаційному екзамені високу вимогливість і об'єктивність в оцінках, індивідуальний підхід до

студентів у визначенні рівня їх знань.

2.4. Єдині критерії екзаменаційних оцінок і методика оцінки результатів атестаційного екзамену

На підсумкову атестацію винесено основні питання дисципліни поділені на три блоки: «Військово-історичні правові та політичні основи «Захисту України», Загальновійськова підготовка, Вогнева підготовка», «Тактична підготовка. Прикладна фізична підготовка. Цивільний захист та Медико-санітарна підготовка» та «Практичне завдання», що дасть змогу перевірити стан підготовки майбутніх вчителів, виявити сформовані у бакалаврів знання з предмету «Шкільний курс «Захист України» та методика його навчання» з використанням інноваційних технологій, широкого світогляду, вміння орієнтуватися у великому обсязі професійної інформації та застосувати її у практичній професійній діяльності.

При узагальненні оцінювання відповідей на екзамені члени комісії користуються такими вимогами й критеріями:

Оцінка

Критерії оцінювання теоретичних завдань

5	У відповіді відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Під час аналізу-інтерпретації зроблені самостійні висновки, аргументація, висловлене власне ставлення до проблеми. Студент має глибокі міцні й системні знання: може чітко сформулювати дефініції, використовуючи педагогічну термінологію, вільно володіє принципами побудови педагогічних знань, знає основні методологічні проблеми сучасної педагогічної науки фізичної культури; вміє аналізувати основні теорії та підходи з позиції методології науки, логічно та системно викладати матеріал, наводити приклади теоретичних та емпіричних досліджень за проблемою, вказуючи імена дослідників. У відповіді надано чіткі визначення педагогічних понять за різними підходами, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та зазначено їх внесок в розробку даної теми, простежується зв'язок даної теми з іншими проблемами, наведено узагальнення у формі висновків, показано взаємозв'язок теоретичних положень з проблемами педагогічної практики.
4	Оцінка добре виставляється при наявності незначних недоліків у наданій відповіді, а саме: відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня; показує явне поглиблення та розуміння теми; притягує увагу аудиторії. Студент має міцні ґрунтовні знання, але може припуститися неточностей у формулюванні, спостерігаються незначні мовленнєві помилки в наведених прикладах. Студент демонструє сформовані вміння критично оцінювати різні методологічні позиції, що склалися в сучасній науці, застосовувати знання методології під аналізу педагогічної теорії. У відповіді надано чіткі визначення педагогічних понять різних підходів, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та зазначено їх внесок в розробку даної теми, простежується зв'язок даної теми з іншими проблемами, наведено узагальнення у формі висновків. Відповідь може мати певні неточності, або студент не пояснює певні положення, не визначає взаємозв'язок теоретичних положень з проблемами соціально-педагогічної практики.
3	Відповідь має чіткі цілі до відповідної теми. Включена інформація добута із різноманітних джерел. Студент знає програмний матеріал повністю, може продемонструвати навички узагальнення, систематизації, пояснення складних проблемних питань, але не вміє самостійно, знаходити зв'язок між методологією, педагогічною теорією та практикою. У відповіді надано чіткі визначення педагогічних понять, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та визначено їх внесок в розробку даної теми, наведено узагальнення в формі висновків. Відповідь може мати певні неточності, можуть бути відсутніми пояснення певних положень, наводитися дані лише про

- один напрям дослідження даної проблеми. У відповіді простежується певна фрагментарність, але без порушень логіки викладення матеріалу, наводиться уся необхідна інформація, але без детального аналізу, без порівняння положень різних напрямів, без визначення методологічних основ теоретичного та практичного дослідження проблеми.
- 2 Відповідь представляє інформацію структуровано у формі опорного конспекту, зрозуміло для аудиторії. Зроблений акцент на важливих питаннях. Студент знає основні положення, але його знання мають загальний характер, іноді не підкріплені прикладами. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на окремих прикладах, не узагальнюючи зміст, не визначаючи основних закономірностей. Студент має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Відповідь має фрагментарний характер, але простежується певна логіка викладання матеріалу; інформація надається в неповному обсязі; не наводиться достатня кількість прикладів теоретичних та емпіричних досліджень, не визначаються методологічні основи дослідження проблематики. Відповідь не містить порівняльного аналізу різних підходів до проблеми, не простежується історичний аспект вивчення питання. Відповідь містить неточності щодо формулювання педагогічних дефініцій, у визначенні основних теоретичних положень та закономірностей, в узагальненні наданої інформації.
- 1 Відповідь сфокусована на темі, але не висвітлює її. Наявна певна організаційна структура, але вона не явна з показу. Можуть бути фактичні помилки чи незрозумілості, але вони не значні. Студент має фрагментарні знання; не володіє термінологією, оскільки поняттєвий апарат не сформовано на відповідному рівні; не вміє наводити аргументи, послідовно доводити свою думку, але орієнтується в загальній проблематиці за цим питанням, може навести ілюстративні приклади, визначення соціально-педагогічних понять, певні теоретичні положення за визначеною проблемою. Відповідь носить фрагментарний характер, відсутніми є узагальнення матеріалу в формі висновків, визначення необхідних теоретичних положень та закономірностей, пояснення їх на прикладах. У відповіді спостерігаються помилки у визначенні основних положень теорії, педагогічних термінів, закономірностей.
- 0 Відповідь здається випадковою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Студент має фрагментарні знання; не володіє термінологією, оскільки поняттєвий апарат не сформовано; не вміє логічно та послідовно викласти матеріал з визначеної проблеми. Мовлення невиразне, обмежене, бідне, словниковий запас не дає змогу вербально оформити ідею. Студент надає відповідь в неповному обсязі, відсутніми є визначення основних понять та викладення основних положень, узагальнень наданої інформації та прикладів. Наведена інформація містить суттєві помилки, неточності.

Оцінка

Критерії оцінення практичного завдання

- 5 Студент демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільно володіє спеціальною термінологією, правильно застосовує теоретичні знання з психолого-педагогічних та фахових дисциплін для розв'язання педагогічної ситуації; вміє розробляти алгоритм вирішення педагогічних задач на основі аналізу й оцінки запропонованої педагогічної ситуації, формулювати задачу, що підлягає вирішенню; планувати способи вирішення поставленої задачі, розробляти конкретний проєкт цього рішення; пов'язаний з реалізацією задуму, з практичним втіленням розробленого плану дій.
- 4 Відповідь студента демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільне володіння спеціальною термінологією, вміння логічно і послідовно аналізувати педагогічну ситуацію із застосуванням теоретичних знань з психолого-педагогічних та фахових дисциплін. Студент припускається 1-2 неточностей у формулюванні педагогічної задачі, що підлягає вирішенню; або у плануванні способів вирішення поставленої задачі, або під час розробки конкретного проєкту цього рішення, які не призводять до помилкових висновків і рішень.
- 3 Студент в основному правильно, але не завжди логічно і послідовно, аналізує педагогічну ситуацію; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу з психолого-педагогічних та фахових дисциплін для розв'язання сформульованої педагогічної задачі; помиляється в застосуванні професійної термінології; пропонує недостатньо дієві способи вирішення поставленої задачі.
- 2 Студент коротко, схематично аналізує запроповану педагогічну ситуацію; розмірковує не завжди логічно і послідовно; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу з психолого-педагогічних та фахових дисциплін для формулювання та розв'язання педагогічної задачі; помиляється в розробці алгоритму вирішення педагогічної задачі на основі аналізу й оцінки запропонованої педагогічної ситуації, припускається

- помилку у застосуванні професійної термінології.
- 1** Студент демонструє поверхові знання програмового матеріалу, не володіє навичками застосування набутих знань з психолого-педагогічних та фахових дисциплін для розв'язання педагогічної ситуації; не володіє професійною термінологією; не вміє розробляти алгоритм вирішення педагогічної задачі; допускає грубі помилки під час планування способів її вирішення, що призводить до помилкових висновків і рішень.
- 0** Студент не може здійснити аналіз педагогічної ситуації, не володіє навичками застосування набутих теоретичних знань з психолого-педагогічних та фахових дисциплін для формулювання та вирішення педагогічних задач; не володіє професійною термінологією; допускає грубі помилки під час планування способів вирішення педагогічної задачі, розробки конкретного рішення, які призводять до помилкових остаточних висновків.

2.5.Оформлення результатів атестаційного екзамену

Рішення щодо оцінки знань студента приймається Екзаменаційною комісією на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. За умов рівності кількості голосів вирішальним є голос голови.

Результати підсумкового атестаційного іспиту за фахом визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Студентам, які не склали підсумковий атестаційний екзамен за фахом з повноважних причин (підтверджених документально), ректором університету йому може бути надана можливість складання іспиту під час підготовки до інших атестаційних екзаменів.

Протоколи засідання Екзаменаційної комісії, залікові книжки з проставленими в них оцінками підписуються головою і членами комісії.

III. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1.Методика аналізу та оголошення результатів підсумкового атестаційного екзамену

Результати підсумкового атестаційного екзамену за фахом оголошується студентам у день його проведення після оформлення протоколів Екзаменаційної комісії. При цьому дається загальна оцінка студентів, визначаються найбільш яскраві з них, характеризується рівень фахової підготовки студентів.

3.2.Звіт про результат екзамену

Після закінчення роботи Екзаменаційної комісії її голова складає звіт. Підсумки атестаційного екзамену обговорюються на засіданнях Вченої ради університету, Вченої ради педагогічного факультету та кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я людини.

3.3.Реалізація висновків і рекомендацій Екзаменаційної комісії

Ректорат, Вчена рада педагогічного факультету, випускаюча кафедра фізичного виховання, спорту та здоров'я людини за підсумками комплексного атестаційного екзамену за фахом розробляють і здійснюють відповідні заходи, які спрямовані на подальше удосконалення викладання фахових дисциплін і підвищення якості підготовки фахівців в галузі освіти з методики викладання предмету «Захист України».